

INTERFAOL TA‘LIM TEXNOLOGIYALAR ORQALI BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISHDA O‘QITUVCHINING ROLI

Avazbekova Shohsanam Nurmamat qizi

University of Business and Science o‘qituvchisi. shohsanamavazbekova6@gmail.com

[Tel:+998973734062](tel:+998973734062)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23348780>

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik maktab yoshidagi bolalarning ijodiy salohiyatini o‘stirish yo‘llari tahlil etiladi, shu bilan birga, bu faoliyatning o‘quv jarayonidagi muhim o‘rni ham atroflicha o‘rganiladi. O‘quvchilarning ijodiy salohiyatlarini, ya‘ni ularning yaratuvchilik qobiliyatlarini namoyon etish – juda muhim vazifadir, chunki bu ularning erkin mushohada yuritishi, dolzarb masalalarni yechishda g‘ayrioddiy yondashuvlarni o‘zlashtirishi, shuningdek, shaxs sifatida kamol topishi va rivojlanishi uchun asosiy turtki hisoblanadi. Shuningdek, maqolada kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar va innovatsion metodlarning roli, ayniqsa, rasm, ertak, kreativ topshiriqlar orqali o‘quvchilarni ijodkorlikka o‘rgatish usullari yoritiladi. Ushbu jarayonda o‘qituvchi va otaonalarining hamkorligi va ijtimoiy muhitning o‘rni ham muhim ahamiyat kasb etishi ta‘kidlanadi.

Kalit so‘z: Kreativ qobiliyat, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari, pedagogik metodlar, ijodiy fikrlash, mustaqil fikrlash, ta‘lim metodikasi, innovatsion yondashuv, rasm va ertak metodikasi, ijtimoiy muhit.

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В РАЗВИТИИ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ ПОСРЕДСТВОМ ИНТЕРАКТИВНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Авазбекова Шохсанам Нурмамат кызы

Преподаватель Университета бизнеса и науки

shohsanamavazbekova6@gmail.com. Тел:+998973734062

Аннотация: В данной статье анализируются способы развития творческого потенциала детей младшего школьного возраста, а также подробно рассматривается важная роль этой деятельности в образовательном процессе. Проявление творческого потенциала учащихся, то есть их творческих способностей, является очень важной задачей, поскольку это главный стимул для их свободного наблюдения, развития нестандартных подходов к решению актуальных проблем, а также их личностного роста и развития. В статье также подчеркивается роль педагогических подходов и инновационных методов в развитии творческих способностей, особенно методов обучения творчеству учащихся посредством рисунков, сказок и творческих заданий. Подчеркивается, что сотрудничество учителей и родителей, а также роль социальной среды также играют важную роль в этом процессе.

Ключевые слова: Творческие способности, ученики начальной школы, педагогические методы, творческое мышление, самостоятельное мышление, методика

обучения, инновационный подход, методика работы с картинками и сказками, социальная среда.

THE TEACHER'S ROLE IN DEVELOPING THE CREATIVITY OF PRIMARY STUDENTS THROUGH INTERACTIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES

Avazbekova Shokhsanam Nurmamat kizi

Teacher at University of Business and Science

shohsanamavazbekova6@gmail.com

[Tel:+998973734062](tel:+998973734062)

Abstract: This article analyzes ways to develop the creative potential of children of primary school age, and at the same time, the important role of this activity in the educational process is also studied in detail. The manifestation of students' creative potential, that is, their creative abilities, is a very important task, since it is the main impetus for their free observation, the development of unusual approaches to solving current problems, as well as their personal growth and development. The article also highlights the role of pedagogical approaches and innovative methods in the development of creative abilities, especially methods of teaching students to be creative through drawings, fairy tales, and creative tasks. It is emphasized that the cooperation of teachers and parents and the role of the social environment also play an important role in this process.

Keywords: Creative abilities, primary school students, pedagogical methods, creative thinking, independent thinking, educational methodology, innovative approach, picture and fairy tale methodology, social environment

Kirish.

Bugungi tez o'zgaruvchan dunyoda XXI asr ko'nikmalari, xususan, kreativlik (ijodkorlik), tanqidiy fikrlash, hamkorlik va kommunikatsiya har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu ko'nikmalarning poydevori aynan boshlang'ich ta'lim bosqichida qo'yiladi. Zamonaviy interfaol ta'lim texnologiyalarining jadal rivojlanishi bolalarning o'rganish jarayoniga yangi imkoniyatlar ochib berar ekan, ulardan samarali foydalanish va o'quvchilarning kreativligini rivojlantirishda o'qituvchining roli hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lmoqda. Ushbu maqola orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativligini rivojlantirishda o'qituvchining asosiy vazifalari va ahamiyatini tahlil qiladi. Ta'limda innovatsion texnologiyalar fan va axborotning zamonaviy yutuqlaridan foydalanishga asoslanadi. Ular mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishga, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini, mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirish, qarorlar qabul qilishdan iborat. Ta'limga innovatsion yondashuvlar ikkita asosiy turga bo'linadi: reproduktiv va muammoli yo'nalishga mos keladigan ta'lim jarayoni.

O'qituvchi bilan o'quvchilarning hamkorligi o'qituvchining o'quvchilarga ko'rsatadigan yordamidan boshlanadi. U asta-sekin faollashib o'quv harakatlariga aylanadi. Natijada, o'qituvchi bilan o'quvchilar munosabati hamkorlik pozitsiyasiga o'sib o'tadi. Materiallar tahlilining ko'rsatishicha, mantiqiy topshiriqlar hamkorlikda bajarilgandagina bilimlarni

o‘zlashtirish mahsulдор bo‘ladi. Ilmiy manbalarda ta‘limning shunday tashkil etilishini hamkorlikdagi mahsulдор faoliyat vaziyati, deb atash qabul qilingan. Pedagogik adabiyotlar tahlili va ijodiy tajribalarimiz natijalariga ko‘ra hamkorlikdagi mahsulдор o‘quv faoliyati vaziyatini tashkil qilishning 2 asosiy tamoyilini ko‘rsatib o‘tish maqsadga muvofiqdir:

1. Ta‘limda mazmunning izchilligi tamoyili. Unga ko‘ra shaxs o‘z faoliyatini muayyan maqsad asosida tashkil qilishida mazkur faoliyatning uzluksiz shakllanishi ko‘zga tashlanadi.

2. O‘qituvchi-o‘quvchilar hamkorligining mustaqil ijodiy faoliyat bilan bog‘liqligi tamoyili.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature review)

Tabiiy fan darslarida uzluksiz ta‘limni rivojlantirish muammosi bo‘yicha bir nechta olimlar tomonidan tadqiqot ishlari olib borilgan bo‘lib, bunga L. S. Vigotskiyning zona to‘g‘risidagi qoidalari asosida proksimal rivojlanish katta ta‘sir ko‘rsatgan, shuningdek, D. B. Elkonin va V. V. Davydov; Sh. A. Amonashvili va V. A. Suxomlinskiy, G.K. Selevkoning rivojlanish ta‘limi g‘oyalari haqidagi ta‘limotlari kognitiv faoliyat, o‘qituvchini inkor etish qobiliyati, bahslashish, o‘z fikrlaringizni himoya qilish orqali o‘quvchilarda tanqidiy fikrlashning shakllanishining individual jihatlarini o‘rganilgan. Ushbu olimlarning ta‘limotlarida tanqidiy fikrlashning individual jihatlarini o‘quvchilarning kognitiv faoliyati, mustaqil tushunish qobiliyati, fikrni asoslash, bahslashish va munozaralar orqali rivojlanish har bir yondashuvda turlicha, ammo o‘zaro to‘ldiruvchi tarzda o‘rganilgan. Ularning g‘oyalari birlashtirib qaralganda: tanqidiy fikrlash - bu faqat mantiqiy tahlil emas, balki mustaqil izlanish, o‘z qarashini fikr orqali himoya qilish, shuningdek bahslashish va ko‘p qirrali tahlil samarasi bo‘lib, uni shakllantirishda o‘qituvchining roli faqat ma‘lumot uzatishdan tashqari -faol pedagogik qo‘llab-quvvatlashdir.

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology)

Kreativlik – bu yangi, original va qiymatli g‘oyalarni, mahsulotlarni yoki yechimlarni yaratish qobiliyatidir. Boshlang‘ich sinf yoshidagi bolalar o‘z-o‘zidan katta ijodiy salohiyatga ega bo‘ladilar. Ular dunyoni o‘yin orqali kashf etadi, savollar beradi, tajribalar o‘tkazadi va o‘z tasavvurlarini erkin namoyon etadi. Ushbu davrda kreativlikni rivojlantirish bolalarning kognitiv, hissiy va ijtimoiy-axloqiy rivojlanishi uchun fundamental hisoblanadi:

O‘qituvchining roli Interfaol ta‘lim jarayonida o‘qituvchi an‘anaviy ma‘lumot beruvchi emas, balki tashkilotchi, yo‘naltiruvchi va motivator sifatida faoliyat yuritadi.

1. Ta‘lim jarayonini tashkil etuvchi

O‘qituvchi darsni interfaol metodlar asosida rejalashtiradi, muammoli vaziyatlar yaratadi va o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi.

2. Rag‘batlantiruvchi va qo‘llab-quvvatlovchi

Har bir o‘quvchining fikrini qadrlash, xatolarini tanqid emas, balki yo‘naltirish orqali tuzatish kreativ muhit yaratadi.

3. Hamkorlik muhitini yaratuvchi

Guruhli ishlarda o‘quvchilar o‘zaro fikr almashadi, bahs yuritadi va birgalikda yechim topadi. Bu jarayon ijodiy tafakkurni rivojlantiradi.

4. Innovatsion texnologiyalardan foydalanuvchi

Multimedia vositalari, taqdimotlar, interaktiv o‘yinlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi hamda kreativ fikrlashini kuchaytiradi.

5. Individual yondashuvni ta‘minlovchi

Har bir bolaning qobiliyati turlicha bo‘lganligi sababli o‘qituvchi ularning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda topshiriqlar beradi.

Interfaol metodlar orqali kreativlikni rivojlantirish yo‘llari

- muammoli savollar berish

- erkin fikr bildirish imkoniyatini yaratish

- ijodiy topshiriqlar (hikoya tuzish, rasm asosida matn yaratish)

- rolli o‘yinlar tashkil etish

- loyiha ishlari orqali mustaqil izlanishga yo‘naltirish

O‘qituvchining kasbiy kompetensiyalari

- kreativ muhit yaratish uchun o‘qituvchi quyidagi sifatlarga ega bo‘lishi zarur:

- innovatsion fikrlash

- psixologik bilimlarga ega bo‘lish

- axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini bilish

- refleksiya qila olish (darsni tahlil qilish)

- individual yondashuvni qo‘llash

Shuningdek, o‘qituvchi o‘zi ham kreativ bo‘lishi kerak. Chunki kreativ pedagoggina kreativ o‘quvchini tarbiyalay oladi.

Tahlil va natijalar (Analysis and results).

Interfaol ta‘lim texnologiyalari boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kreativligini rivojlantirishda muhim pedagogik omil hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang‘ich ta‘lim bosqichi bolaning tasavvuri, mustaqil fikrlashi va ijodiy yondashuvi shakllanadigan eng muhim davrdir. Shu sababli, interfaol metodlardan samarali foydalanish o‘qituvchidan yuqori kasbiy mahorat, innovatsion fikrlash va pedagogik moslashuvchanlikni talab qiladi.

Interfaol metodlar asosida tashkil etilgan darslarda o‘quvchilarning faolligi ortadi, ular o‘z fikrini ochiq bayon qilishga o‘rganadi, jamoada ishlash ko‘nikmalari shakllanadi. Ayniqsa, kichik guruhlarda ishlash orqali o‘quvchilar bir-biridan o‘rganadi, fikr almashadi va kreativ g‘oyalar yuzaga keladi.

Shuningdek, o‘qituvchi dars jarayonida qulay psixologik muhit yaratishi zarur. Ijodkorlik qo‘llab-quvvatlanadigan, xatoga yo‘l qo‘yishdan qo‘rqilmaydigan muhit kreativ fikrlashni rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi.

Interfaol ta‘lim texnologiyalarini boshlang‘ich sinflarda qo‘llash natijasida quyidagi samaralarga erishiladi:

- o‘quvchilarning mustaqil va erkin fikrlash darajasi oshadi.

- kreativ yondashuv va noodatiy fikrlash ko‘nikmalari shakllanadi.

- darsga qiziqish va o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari yaxshilanadi.

- muloqot va hamkorlik ko‘nikmalari rivojlanadi.

- muammoli vaziyatlarda tez va samarali qaror qabul qilish qobiliyati ortadi.

- o‘quvchilarda o‘ziga bo‘lgan ishonch kuchayadi.

Xulosa va tavsiyalar.

Boshlang‘ich ta‘lim tizimida interfaol ta‘lim texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirishning muhim pedagogik omili sifatida namoyon bo‘ladi. Mazkur jarayonda o‘qituvchining roli nafaqat bilim beruvchi, balki ta‘lim muhitini loyihalashtiruvchi, ijodiy faoliyatni fasilitatsiya qiluvchi va o‘quvchilarning individual-intellektual salohiyatini ro‘yobga chiqaruvchi subyekt sifatida belgilanadi. Interfaol metodlar — muammoli vaziyatlar yaratish, hamkorlikda o‘qitish, “aqliy hujum”, klaster, loyihaviy yondashuv va refleksiv tahlil kabi texnologiyalar — o‘quvchilarda divergent fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish hamda innovatsion yondashuv ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Boshlang‘ich sinf yosh davri psixologik xususiyatlari bilan xarakterlanib, aynan shu bosqichda kreativlikning tabiiy asoslari intensiv rivojlanadi. Shu bois o‘qituvchi interfaol ta‘lim jarayonini shaxsga yo‘naltirilgan, motivatsion va emotsional qo‘llab-quvvatlovchi muhitda tashkil etishi zarur. Kreativlikni rivojlantirishda o‘qituvchining pedagogik kompetentligiga qo‘shimcha ravishda metodik innovatsion tafakkuri, refleksiv madaniyati va kommunikativ mahorati hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Chunki interfaol texnologiyalar samaradorligi ularning texnik qo‘llanilishida emas, balki mazmuniy-integrativ va maqsadga yo‘naltirilgan tashkil etilishida namoyon bo‘ladi.

Shuningdek, o‘qituvchi o‘quvchilar faoliyatini baholashda reproduktiv natijalarga emas, balki ijodiy yondashuv, g‘oyaviy yangilik va mustaqil fikrlash ko‘rsatkichlariga tayanishi lozim. Bunday yondashuv o‘quvchilarda o‘ziga ishonch, tashabbuskorlik va intellektual erkinlikni mustahkamlaydi. Natijada interfaol ta‘lim texnologiyalari asosida tashkil etilgan pedagogik jarayon boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kreativ kompetensiyalarini tizimli ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, interfaol ta‘lim texnologiyalari orqali kreativlikni rivojlantirish samaradorligi o‘qituvchining innovatsion faoliyati, didaktik strategiyalarni ongli tanlashi hamda ta‘lim jarayonini hamkorlik va ijodkorlik tamoyillari asosida tashkil etishiga bevosita bog‘liqdir. Shunday ekan, zamonaviy boshlang‘ich ta‘limda o‘qituvchi kreativ rivojlanishning strategik subyekti sifatida yetakchi o‘rin egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligi. **Boshlang‘ich ta‘lim davlat ta‘lim standarti.** – Toshkent, 2021. – 64 b.
- 2.Ishmuhammedov R.J. **Ta‘limda innovatsion texnologiyalar.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017. – 180 b.
- 3.Tolipov O‘.Q., Usmonboyeva M.A. **Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari.** – Toshkent: Fan, 2006. – 260 b.
4. Davydov, V. V. Problemy razvivaushchego obucheniya — Moskva: Pedagogika,
- 5.Selevko G.K. **Sovremennye obrazovatelnye tekhnologii.** – Moskva: Narodnoe obrazovanie, 1998. – 256 s.
- 6.Vygotskiy L.S. **Myshlenie i rech.** – Moskva: Pedagogika, 1982. – 287 s.
- 7.Bloom B.S. (ed.). **Taxonomy of Educational Objectives.** – New York: Longman, 1956. – 207 p.